

Državni izpitni center

M 0 7 2 5 0 1 2 3

JESENSKI ROK

GEOGRAFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 31. avgust 2007

SPLOŠNA MATURA

Splošna navodila zunanjim ocenjevalcem

1. Zunanji ocenjevalec mora smiselno slediti navodilom za ocenjevanje, v katerih so zapisani moderirani odgovori za posamezen izpitni komplet.
2. Če kandidat poleg pravilne ugotovitve napiše še izključujočo, nepravilno trditev, se odgovor ovrednoti z nič (0) točkami.
3. Nejasne in nečitljive rešitve ter nejasni lastni popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami.
4. Slovenska zemljepisna imena in geografski pojmi morajo biti v celoti poimenovani pravilno.
5. Pri tujih poimenovanjih naselbinskih in nenaselbinskih zemljepisnih imenih se dopušča zamenjava ali izpustitev ene črke.
6. Pri vprašanjih višjega nivoja (pojasnite, analizirajte, ovrednotite) so v rešitvah navedeni le elementi. Za pravilni odgovor se upošteva, če kandidat uporabi vsaj en element v smiselni besedni zvezi.

IZPITNA POLA 1**A1 – OBČA**

1. 5 – kontinentalna skorja, granitna plast, SIAL
4 – oceanska skorja, bazaltna plast, SIMA
3 – zgornji del plašča, zunanji plašč
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
2. *Plast:* litosfera
Opis razlike: Ker je litosfera v trdem stanju. V litosferi je nižji tlak. V litosferi je nižja temperatura. V litosferi je manjša specifična teža. V litosferi je manjša gostota. V litosferi je drugačna kemična sestava (manj je različnih kovinskih oksidov in sulfidov).
Pravilni so tudi odgovori, v katerih kandidat pravilno navede lastnosti astenosfere v primerjavi z litosfero.
Za pravilno imenovano plast in opisano razliko 2 točki, za en pravilen odgovor 1 točka.
3. *Smer premikanja:* puščica mora biti vrisana v smeri oceanske plošče proti kontinentalni. (1 točka)
Podmorska reliefna oblika: globokomorski jarek, oceanski jarek. (1 točka)
Opis nastanka: na robovih oceanov se oceansko dno upogne in podriva pod kontinentalne litosferske plošče, zato se globine večajo. To je območje subdukcije. (1 točka)
Pravilni so vsi odgovori, v katerih kandidat omeni podpiranje oceanske litosferske plošče pod kontinentalno.
Skupaj 3 točke.
4. Kjer so se celine nekoč stikale najdemo: podobne geološke plasti, podobne fosile, podobne posledice poledenitve, podobno starost in vrsto kamnin, podobno slemenitev gorovij, podobna rudna bogastva, nadaljevanje rečnih tokov (dolina Praamazonke).
1 točka
5. A (1 točka)
Pojasnitev: v osrednjem delu Atlantskega oceana prevladujejo mlajše kamnine, ker se litosferski plošči razmikata in iz nastale razpoke prodira lava. (1 točka)
Skupaj 2 točki.

A2 – OBČA

6. emigrant ali izseljenec
imigrant ali priseljenec
migracijski (selitveni) saldo
beg možganov (brain drain)
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva pa 1 točka.
7. *Gospodarski vzroki:* premalo delovnih mest, slabe življenjske razmere, lakota, nizek življenjski standard, agrarna prenaseljenost, nizki dohodki, brezposelnost. (1 točka)
Negospodarski vzroki: naravne nesreče, politična preganjanja, rasna diskriminacija, vojne, osebni razlogi (poroka, zdravstveno stanje ...), verska nesvoboda. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
8. Omejitev (zmanjševanje) priseljevanja, prisilno vračanje beguncev in priseljencev, vračanje priseljencev v matične države z materialno pomočjo, selektivnost pri izbiri delavcev.
1 točka

9. *Pozitivne posledice*: Spremeni se ali izboljša starostna sestava prebivalstva (večji delež aktivnega prebivalstva). Poveča se naravni prirastek, ker se zlasti priseljuje prebivalstvo v reprodukativni dobi. Poceni delovna sila zlasti za slabše kvalificirano delo. Poveča se delovna storilnost zaradi večje motivacije. Izmenjava navad, običajev in izkušenj, multikulturalna družba.
Negativne posledice: Povečajo se trenja ali nestrpnost do tujcev, težave priseljencev pri prilagajanju na nov način življenja. Priseljenci v mestih živijo v getih, kjer so številni socialni problemi. Poveča se brezposelnost.
Za štiri smiselne odgovore 3 točke, za tri 2 točki in za dva 1 točka.
10. D, A, C, B
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva pa 1 točka.

B1 – SVET

11. Mehika
Medmorska Amerika
Karibsko otočje
Za tri ali dva pravilna odgovora 1 točka.
12. *Prevladujoča smer pasatov*: SV ali V (1 točka)
Vzrok večje namočenosti: pasati, ki pihajo s SV, se navlažijo nad Karibskim morjem in prinašajo veliko dežja, orografska izpostavljenost, privetna lega, vpliv toplega (Karibskega) toka. (1 točka)
Vzrok sušnosti: območje je pod vplivom subtropskega visokega zračnega tlaka, lega ob severnem povratniku, območje leži ob hladnem (Kalifornijskem) toku. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
13. Savansko rastlinstvo ali travnata savana ali savana.
1 točka
14. *Ujma*: hurikan, tropski vihar, tropski ciklon (1 točka)
Pojasnitev: Na pobočjih, prepojenih z vodo, začneta prst in/ali preperelina drseti navzdol. Prst in/ali preperelina začneta drseti zaradi teže. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
15. *Nadmorska višina središča*: 2268 m
Vrhovi gorskih verig: nad 3000 m (Upoštevamo navedbe do vključno 5100 m oziroma 5286 m.)
1 točka
16. *Vpliv reliefa*:
Kotlinska lega ali mesto je obdano z gorovji, zato je značilen temperaturni obrat. V kotlini je manjša prevetrenost.
Možna rešitev:
Onesnaženost zraka poskušajo odpravljati z omejevanjem osebnega prometa. Pospeševanje javnega prevoza. Ostrejši nadzor izpušnih plinov. Strožja zakonodaja. Gradnja čistilnih naprav. Omejitev uvoza starih avtomobilov.
Za pravilno razlago in za možno rešitev problema po 1 točka, skupaj 2 točki.

B2 – SVET

17. Visokega
spušča
majhno ali nizko ali skromno
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
18. C, B, A
Za tri pravilno vpisane črke 2 točki, za dve ali eno 1 točka.

19. Subtropsko vlažno podnebje (vlažno subtropsko podnebje)
1 točka
20. C in E
Za oba pravilno obkrožena odgovora 2 točki, za enega 1 točka.
21. *Območje:* 2
1 točka
22. *Problem:* slaba prometna povezanost, velika oddaljenost posameznih farm, težave z oskrbo, težave s šolanjem otrok, težave z zdravniško oskrbo, težave z oskrbo s pitno vodo ...
Rešitev: individualna letala, pristajalne steze ob farmah, šola na daljavo (radio, internet) ...
Za pravilno naveden problem in njegovo rešitev 2 točki, samo problem ali samo rešitev 1 točka.

C1 – EVROPA

23. A: tundrsko (subpolarno, subarktično) podnebje
B: zmerno hladno (borealno) podnebje, zmerno hladno kontinentalno podnebje
C: oceansko (namorsko, atlantsko) podnebje
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva je 1 točka.
24. *Prvi opis:* A (1 točka)
Drugi opis: C (1 točka)
Skupaj 2 točki.
25. *Kraj:* F
Padavine po nastanku: orografske padavine, ciklonske padavine
Opis vzroka: Zračne gmote z morja se ob visokih gorah dvigajo.
Vlažni zrak, ki ga prinašajo zahodni vetrovi z morja (oceana), se ob gorah dviga, privetna lega.
Poudariti mora, da se zrak ob gorski pregradi dviga. *Ob navedbi ciklonskih padavin mora pravilno opisati njihov nastanek.*
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.
26. *Negativni posledici:*
Umiranje (iglastih) gozdov.
Umiranje življenja v jezerih (zakisanje vodnih površin).
Propadanje stavb in spomenikov.
Razlaga: Kamninska podlaga je neprepustna (za vodo), silikatna, iz granitov in gnajsov, ni karbonatnih kamnin.
Za dve negativni posledici 1 točka, za razlago 1 točka, skupaj 2 točki.
27. Podaljšala se bo vegetacijska doba. Obdelovalne površine se bodo razširile proti severu. Večja vsebnost CO₂ bo pospešila rast rastlin. Površina tundre se bo zmanjšala. Zgornja meja gozda bo višja. Ladijska plovba globlje v notranjost (fjordi se bodo povečali in poglobili zaradi dviga gladine morja). Uporaba pristanišč v Botniškem zalivu (zaliv ne bo zamrznil). Podaljšala se bo turistična sezona. Prebivalstvo se bo selilo bolj proti severu, prihranek energije (krajša kurilna sezona) ...
Za opisani dve posledici 2 točki, za eno 1 točka.

C2 – EVROPA

28. Oljka
1 točka
29. C, A, D, B
Za štiri pravilne odgovore 2 točki, za tri ali dva 1 točka.
30. Poleti se v Sredozemlje razširi azorski maksimum (anticiklon), ki povzroča lepo, sončno in suho vreme. Vpliv subtropskega zračnega pritiska. Cikloni, ki sicer prinašajo padavine, potujejo severneje. Polarna fronta se pomakne proti severu.
1 točka
31. Z uvajanjem sušnega poljedelstva, z menjavanjem kultur. Z uvajanjem prahe v vlažnem zimskem obdobju. Z uvajanjem sušnega poljedelstva s tistimi trajnimi kulturami, ki so prilagojene sušnejšim razmeram. Peskanje obdelovalnih površin; uvajanje peskovnih kultur. Prekrivanje obdelovalnih površin s plastično folijo. Gojenje kulturnih rastlin v rastlinjakih v umetnih podnebnih razmerah.
Za vsak smiselno pravilen opis 1 točka, skupaj 2 točki.
32. *Naravnogrogrfski vzrok: (1 točka)*
Močni nalivi, predvsem jeseni in pozimi, ki odnašajo prst. Razgiban relief, strma pobočja, kjer je odnašanje najmočnejše. Naravni požari uničijo rastlinstvo. Vetрна erozija.
Družbenogeografski vzrok: (1 točka)
Krčenje sredozemskega rastlinstva. Intenzivno obdelovanje prsti. Požari, ki jih povzročijo ljudje. Čezmerna paša vpliva na rastlinstvo, da se zelo počasi obnavlja, postaja vse redkejša in erozija se zato stopnjuje. Opuščanje obdelovanja (zaradi depopulacije) in propadanje kulturnih teras, ki zadržujejo odnašanje prsti.
Skupaj 2 točki.
33. *Velikost posesti:* Huerte so manjše, farme so večje.
Kmetijski pridelki oz. proizvodi:
Huerte: zelenjava, povrtnine, agrumi, zgodnje sadje (jagode, češnje, marelice).
Farme: meso (govedina, svinina, perutnina), mleko, jajca, ječmen
Vloženo fizično delo: Na huertah je vložena več fizičnega dela (ročno pobiranje pridelkov).
Visoka stopnja mehaniziranosti danskih farm. Malo fizičnega dela.
Za tri pravilne odgovore 2 točki, za dva 1 točka.

IZPITNA POLA 2**D1 – SLOVENIJA**

1. Alpe, Dinarsko gorstvo, Panonska nižina (kotlina), Sredozemlje (Jadransko morje).
Za vse štiri pravilno imenovane naravnogeografske enote 2 točki, za dve ali tri 1 točka.
2. *Prednosti:* Lega v osrčju celine. Leži na stiku gospodarsko različno razvitih delov Evrope. Prometna povezanost s sosednjimi državami, prek slovenskega ozemlja potekajo pomembne prometne poti (tranzitnost). Večja možnost vključevanja v gospodarske, politične, kulturne in okoljevarstvene povezave z različnimi deli Evrope. Lega na stiku različnih kultur. Reliefna raznolikost (z razlago). (1 točka)
Slabosti: Povečan promet prek našega ozemlja in s tem povečano onesnaževanje. Pogostejši prometni zastoji. Večji posegi v okolje pri gradnji prometnega omrežja. Občutek ogroženosti. Povečan kriminal. Zahodni vetrovi prinašajo onesnažen zrak. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
3. Slovanska, romanska, ugrofinska.
Za dve pravilno imenovani jezikovni skupini 1 točka, za vse tri pa 2 točki.
4. *Pravice manjšin v Sloveniji:* Dvojezični napisi. Uporaba maternega jezika v javni rabi (šolah, vrtcih, občinah ...). Radijske in televizijske oddaje v maternem jeziku. Pravica do tiskane besede. Predstavniki manjšine v parlamentu. Romski svetnik v občinskem svetu. Stiki manjšin z matičnim narodom. Dvojno državljanstvo.
Za vsako imenovano pravico manjšin 1 točka, skupaj 2 točki.
5. *Značilnost:* geografska raznolikost, pestrost (v vseh pogledih). (1 točka)
Prednosti: Turistična zanimivost, povečan turistični promet in s tem povezan dobiček. Večja prepoznavnost v svetu. Zanimivost za tuje trge, tuje naložbe v razvoj države. (1 točka)
Skupaj 2 točki.

D2 – SLOVENIJA

6. Nafta, zemeljski plin in premog.
1 točka
7. *Vrsta premoga:* lignit (1 točka)
Pojasnitev: nižji transportni stroški zaradi bližine premogovnika. Obilne zaloge. Debelejše plasti. Nižja cena zaradi odkopa premoga. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
8. *Reka:* Drava (1 točka)
Pojasnitev: Drava ima najmanjši pretok pozimi ravno ko je proizvodnja električne energije najmanjša, poraba elektrike pa največja. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
9. *Potrebe po električni energiji:* jedrska elektrarna daje velik delež v proizvodnji električne energije. Njen energetski izkoristek je velik. (1 točka)
Vpliv na okolje: JE Krško leži na potresno aktivnem območju. Problematika skladiščenja radioaktivnih odpadkov. Bojazen pred jedrsko nesrečo v elektrarni. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
10. *Vzhodna Krška kotlina:* geotermalna energija
Pojasnitev: lega ob prelomnici. Termalni izviri.
Koprsko primorje: sončna energija.
Pojasnitev: območje ima največ ur sončnega obsevanja na leto. Veliko jasnih, sončnih dni.
Za oba pravilno imenovana alternativna vira 1 točka in za pojasnitev posamezne naravne danosti 1 točka, skupaj 3 točke.

E1 – SLOVENIJA

11. Karavanke
Karavanke
Julijske Alpe
Kamniško-Savinjske Alpe
Kamniško-Savinjske Alpe
Julijske Alpe
Za šest ali pet pravih odgovorov 2 točki, za štiri ali tri 1 točka.
12. 3 in 4
Za obe pravilno obkroženi trditvi 2 točki, za eno 1 točka.
13. To so mladonagubana (mlada) gorovja. Površje se še vedno dviguje. Zgrajene so iz odpornejših kamnin. Strmine je povečala poledenitev. *Intenzivni eksogeni procesi in drugi smiselni odgovori. Za oba smiselna opisa 2 točki, za en opis 1 točka.*
14. A – travniki
B – pašniki
C – gozdovi
Opis: v hladni polovici leta je živina v hlevu, poleti pa na planinah. Za pravilno vpisane vse tri zemljiške kategorije 1 točka in za smiseln opis 1 točka, skupaj 2 točki.
15. *Lokacijski dejavnik: tradicija, bližina rude, rudarstvo. (1 točka)*
Pojasnitev: širitev tovarne je zaradi ozke doline omejena. Onesnaževanje je zaradi ozke doline ali pogoste temperaturne inverzije bistveno večje. Železarstvo je v nasprotju s turizmom, ki je v Alpah zelo razširjen. (1 točka)
Skupaj 2 točki.

E2 – SLOVENIJA

16. Suha krajina, Dolenjsko podolje (s Turjaško pokrajino), Novomeška pokrajina, Bela krajina
Za obe navedeni regiji 2 točki, za eno pa 1 točka.
17. Nizka nadmorska višina (do 600 m). Prevladujejo karbonatne kamnine (predvsem dolomit). Prevladuje fluviokras, prevladuje (plitvi, pokriti) kras. Prevladujejo rjave pokarbonatne prsti in rendzina (debelejše in rodovitnejše prsti). Letna količina padavin od 1200 do 1500 mm. Poplave ob kraških poljih. Kraške jame.
Za vse tri odgovore 2 točki, za dva pa 1 točka.
18. Politična kriza v nekdanji Jugoslaviji. Vojna v posameznih predelih.
1 točka
19. Avtomobilska, farmacevtska (kemična) industrija.
Za obe pravilno naštetih panogi 1 točka.
20. *Vpliv: Prepustne kamnine. Padavine hitro pronikajo v notranjost. Manjša samočistilna sposobnost podzemeljskih voda. Onesnaževanje se hitro razširi in ga je težko nadzorovati. (1 točka)*
Ukrep: V vaseh urediti kanalizacijo. Sanirati divja odlagališča odpadkov in preprečiti njihovo nadaljnje odlaganje v vrtačah in brezni. Sanirati industrijske deponije. Prečistiti industrijske odpadne vode. Omejiti porabo gnojek, umetnih gnojil in škropiv na kmetijskih površinah. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
21. Na Nizkih Dinarskih planotah so kmetije manjše. Obdelovalna zemlja je razdrobljena. Malo je ravnega površja (razgibano kraško površje). Prst je bolj plitva in kamnita. Kmetovanje je večinoma dopolnilna dejavnost (prevladujejo polkmetje). Kmetije so pretežno samooskrbne. Kmetije so slabše mehanizirane, kmetije niso tako specializirane.
Za vsako smiselno pravilno pojasnitev po 1 točka, skupaj 2 točki.